

ALEKSANDER SCHMEMANN

Očenaš. In ne vpelji nas v skušnjava

Zadnja prošnja Gospodove molitve »očenaš« se glasi takole: »In ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega« (Mt 6,13). Ta vprošnja je že zgodaj povzročala nerazumevanje in je bila podvržena vsemogočim razlagam. Najprej, kaj more označevati: »ne vpelji«. Ali to pomeni, da nas sam Bog skuša, nam pošilja trpljenje, preizkušnje, skušnjave in dvome, s katerimi je napolnjeno naše življenje in ki ga tako pogosto napravljajo bridko? Ali pa nas sam Bog muči, morda zato, da bi nas na koncu to mučenje, recimo, razsvetlilo ali odrešilo?

Nadalje, kdo je ta hodobnež, katerega naj nas Bog reši? To besedo so prevajali in prevajajo preprosto kot »zlo«: »reši nas zla«, kajti grški izvirnik »apo tou ponirou« je mogoče prevesti ali »od hudega, hudiča« ali »od zla«.

Tako ali drugače: od kod prihaja zlo? Če Bog obstaja, zakaj potem v svetu ves čas vlada zlo in zmagujejo hudobni? Zakaj prisotnost hudobnih sil toliko očitnejša kakor Božja moč? Če Bog obstaja, kako more vse to dopuščati? In če Bog, recimo, reši mene, zakaj ne reši vseh, ki okoli mene tako očitno trpijo in propadajo?

Povejmo takoj, da na ta vprašanja težko odgovorimo. Ali še jasneje – na ta vprašanja sploh ni odgovora, če z odgovorom razumemo racionalno, razumsko, tako imenovano »objektivno« razlago. Vsi poskusi tako imenovane »teodiceje«, to je racionalnega pojasnjevanja obstoja zla na svetu v navzočnosti vsemogočnega Boga, so bili neuspešni in neprepričljivi. Proti tem razlagam ohranja

Aleksander Schmemann, roj. 1921 v Talinu, Estonija. Umrl 1983 v New Yorku. Pomemben pravoslavni kristjan, duhovnik in teolog. Od 1946 do 1951 je poučeval v Parizu, nato v New Yorku. – Razlago Gospodove molitve »očenaš«: Шмеман Александр, протопресвитер, Цикл бесед о Молитве Господней »Отче наш« je prevedel Anton Štrukelj.

vso svojo moč znameniti odgovor Ivana Karazmazova pri Dostojevskem: »Če bo prihodnja sreča zgrajena na solzi enega samega otroka, potem jaz raje vrnem vstopnico za takšno srečo«.

Kaj naj torej odvrnemo?

Tu se začenja razkrivati smisel, morda ne toliko smisel, ampak zlasti notranja moč zadnje prošnje molitve »očenaš«: »In ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega«. Kajti zlo nas najprej dosega predvsem kot skušnjava, včasih kot dvom, kot izguba vere, kot prevladanje temine, cinizma in brezciljnosti v naši duši.

Strahotna moč zla ni toliko v njem samem, ampak v tem, da omaje našo vero v dobro in naše prepričanje, da je dobrota močnejša od zla. To pa je res skušnjava. Že sam poskus, da bi pojasnili zlo z racionalnimi dokazi in ga legitimirali, če se smemo tako izraziti, je skušnjava, je notranja kapitulacija pred zlom. Krščanski odnos do zla obstaja v tem, da za zlo ni *nobene* razlage, *nobenega* opravičila, *nobenega* temelja; zlo je sad upora proti Bogu, odpada od Boga, ločitve od pravega življenja. Bog nam ne pojasnuje zla, ampak nam daje moč, da se borimo z zlom in ga premagamo. Ta zmaga pa spet ni v tem, da bi mi razumeli in razložili zlo, ampak v tem, da se mu upremo z vso močjo vere, z vso močjo upanja in vso močjo ljubezni. Kajti vera, upanje in ljubezen premagajo skušnjave, so odgovor na skušnjava, so zmaga nad skušnjava in zato zmaga nad zlom.

In prav to zmago je dosegel Kristus. Vse njegovo življenje je bila ena sama nepretrgana skušnjava. Okoli njega se je nenehno bohotilo zlo v vseh oblikah, od pomora nedolžnih otrok v času njegovega rojstva do strašne zapuščenosti, od izdajstva vseh, do telesnih muk in sramotne smrti na križu. Evangelij je v nekem smislu poročilo o zmagoslavju zla in zmage nad zlom, je poročilo o Kristusovi skušnjavi.

Kristus niti enkrat ni pojasnjeval zla in zato niti enkrat ni opravičeval ali legitimiral zla. Pač pa se je mu ves čas upiral z vero, upanjem in ljubeznijo. Ni odpravil zla, razodel pa nam je moč borbe z zlom in nam podaril to moč. Prav za to moč prosimo, ko molimo: »In ne vpelji nas v skušnjava«.

Evangelij nam pripoveduje, kako se je Kristus, ko je bil ponoči izčrpan v vrtu, od vseh zapuščen, »začel žalostiti in trepetati« (Mt 26,37). Ko je tedaj, z drugimi besedami, zgrmela nanj vsa teža skušnjave, se je prikazal iz nebes angel in ga krepčal.

Za isto skrivnostno pomoč molimo tudi mi, da se spričo zla, trpljenja in skušnjave v našem srcu ne zamaje vera, ne utruji naše upanje, ne usahne naša ljubezen, da ne bi zavladata tema zla v naši duši in ne bi postala izvir zla. Molimo za to, da bi mogli tako zaupati Bogu, kakor mu je zaupal Kristus; molimo za to, da bi se vse skušnjave razbile ob naši moči.

Molimo tudi za to, da bi nas Bog rešil hudega. In tu nam je še enkrat podarjeno razodetje – ne pojasnilo – razodetje o *osebnem* značaju zla, o osebi kot nosilcu in začetniku zla.

Ne obstaja resničnost, ki bi jo mogli označiti kot sovraštvo. Toda sovraštvo se javlja v vsej svoji strašni moči, kadar kdo sovraži. Ni trpljenja, obstaja pa trpin. Vse na tem svetu, vse v tem življenju je *osebno*. Zato v Gospodovi molivi ne prosimo, da bi bili odrešeni od kakega neosebne zla, ampak od *hudiča*. Vir zla je v hudobnem človeku, se pravi v človeku, v katerem je zlo paradokso in strašno nadomestilo dobro, v človeku, ki živi v zlu. Morda nam je prav tu, v teh besedah o zlu, dana edina možna razlaga zla, kajti tu se nam zlo ne razkriva kot neka neosebna bitnost, razlita nad svet, ampak kot tragedija osebne izbire, osebne odgovornosti, osebne odločitve.

In zato samo v osebi, ne v abstraktnih strukturah in pravilih, premagujemo zlo in uveljavljamo dobro. Zato molimo predvsem sami zase, kajti vsakokrat, ko je v nas premagana skušnjava, izbiramo vero, upanje in ljubezen, in ne temine zla.

V svetu se ustvarja novi red vzročnosti, odpira se nova možnost zmage, zato se naša molitev glasi: »In ne vpelji nas v skušnava, temveč reši nas hudega.«